

รูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

A Model for Promoting the Five Precepts Observation for
School under Secondary Educational Service Area Office

นิรมล เตียงพิทยากร

Niramol Taingpittayakorn^๑

อรทัย มูลคำ

Orathai Moonkhum^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดุซงญอ นีพธ มิวตถุประสงค (๑) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของศีล ๕ และสภาพปัญหาการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (๒) เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (๓) เพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของศีล ๕ เป็นเกณฑ์ในการตัดสินการละเมิดศีล และสภาพปัญหาการรักษาศีล ๕ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ไม่เพียงพอ การพัฒนารูปแบบงานวิจัยนี้มีส่วนประกอบ ๔ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ บทนำ ส่วนที่ ๒ กระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ส่วนที่ ๓ การนำรูปแบบไปใช้ และส่วนที่ ๔ เงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้ การตรวจสอบรูปแบบนี้มีความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ แต่มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบ การส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สถานศึกษามัธยมศึกษา

^๑ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Buddhist Educational Administration, Faculty of Education, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

^๒ อาจารย์ประจำหลักสูตรนักบริหารระดับสูง (นบส.) สำนักคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักงานนายกรัฐมนตรี Academic Advisor, Senior Executive Training Program, Office of the Civil Service Commission (OCSC), Office of the Prime Minister

Abstract

The objectives of this research were : 1) to study components of the five precepts and the status of the five precept observation in schools under Secondary Educational Service Area Office, 2) to develop a model for encouraging the five precepts observation for schools under Secondary Educational Service Area Office, and 3) to investigate the model for encouraging the five precepts observation for schools under Secondary Educational Service Area Office. By Mixed method Research

The findings showed that : 1. Sub-components In the five precepts, indicated that the precept observers understood the concept of the five precepts insufficiently 2. The development of this model consisted of 4 factors; 1) Introduction 2) Five precepts observation encouragement 3) Application 4) Conditions for application. 3. The result of this model was at a maximum level overall. In aspects, the highest level was on utility, followed by suitability, accuracy and applicability respectively.

Keywords : Model, The Five Precepts Observation Encouragement, Secondary schools.

๑. บทนำ

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ก่อให้เกิดความวุ่นวายและสังคมขาดความสงบสุข เมื่อพิจารณาสาเหตุของปัญหาพบว่าส่วนใหญ่มาจากการละเมิดศีล ๕ คือการไม่รักษาศีล ๕ ซึ่งจะเห็นว่าปัจจุบันศีลธรรมของคนในสังคมไทยเสื่อมถอยลง มีปัญหาอาชญากรรม การกระบาดของสิ่งเสพติด อายุมุข มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ดังที่ปรากฏให้เห็นตามสื่อต่างๆ จากผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรม การแสดงออกทางเพศที่หญิง/ชายอยู่ร่วมกันก่อนแต่งงาน มีผู้รับไม่ได้กับเรื่องนี้ในปีพ.ศ.๒๕๕๗ ร้อยละ ๑๕.๔ เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีผู้รับไม่ได้กับเรื่องนี้ร้อยละ ๑๘.๒ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนไทยอายุ ๑๓ ปีขึ้นไปยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ในลักษณะนี้เพิ่มขึ้น^๓ และพบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดคดีข่มขืน มาจากสาเหตุเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด เป็นต้นเหตุของการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรถึง ๙๐% และเป็นสาเหตุของการทะเลาะวิวาท และทำร้ายร่างกายกัน ที่น่าเป็นห่วงมากกับเยาวชนกับ ชาวเรื่องการทุจริตการสอบแบบทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้น ม.๖ และทุกวันนี้ที่เป็นปัญหาระดับชาติ คือการยกพวกตีกันของนักเรียนต่างสถาบันที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการละเมิดศีล ๕ อีกทั้งเป็นปัญหาสังคม เกิดความขัดแย้งกันหาความสงบสุขได้ยาก ควรใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก้ไขปัญหาให้ถูกต้องของสาเหตุ เพราะเกิดจากการละเลยไม่รักษาศีล ๕ อาจจะช่วยความไม่เข้าใจในหลักการของศีล ๕ จากความสำคัญของปัญหาในเบื้องต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษามัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ให้กับผู้บริหาร ครูและนักเรียน สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหายาวชนไทยละเมิดศีล ๕ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเข้าใจในเรื่องการรักษาศีล ๕ ให้แก่นักเรียน และขยายผลสู่สังคมโดยรวม ปลุกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนนำไปประพฤติและปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยที่ดี เป็นผู้มีทั้งความรู้คู่คุณธรรม พัฒนาตนเองจนเป็นบุคลากรที่ดีของประเทศชาติ และประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างแท้จริง

^๓ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, **สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย พ.ศ. ๒๕๕๗**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/soc-culPocket57.pdf> [๑๐ มี.ค. ๒๕๕๙].

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาองค์ประกอบศิลป์ ๕ สภาพปัญหาการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

๒.๒ เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

๒.๓ เพื่อตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

๓. วิธีการดำเนินงาน

๓.๑ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ดังนี้

๑) ศึกษาองค์ประกอบของศิลป์ ๕ และสภาพปัญหาการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษา จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมาย ประเภท องค์ประกอบ และแนวคิดของรูปแบบ ศิลป์ ๕^๔ หลักการเกี่ยวกับองค์ประกอบของศิลป์ ๕ เกณฑ์การพิจารณาโทษของศิลป์ ๕ กิจกรรมการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕^๕ ประโยชน์ของการรักษาศิลป์^๖ และข้อมูลของสถานศึกษามัธยมศึกษา ผลลัพธ์ที่ได้ คือกรอบแนวคิดการวิจัย องค์ประกอบของศิลป์ ๕ และสภาพทั่วไปของการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และ ๒) ศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๑๐ ท่าน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก (Purposive Sampling) เกี่ยวกับเรื่องการรักษาศิลป์ ๕ ความเข้าใจเรื่องศิลป์ ๕ กิจกรรมการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ ปัญหาและอุปสรรคในการรักษาศิลป์ ๕ และแนวทางการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ ผลลัพธ์ที่ได้ คือ: ๑) องค์ประกอบของศิลป์ ๕ และ ๒) ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ กิจกรรมการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ ปัญหาและอุปสรรคในการรักษาศิลป์ ๕ และแนวทางการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕

๒) พัฒนารูปแบบการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษา โดยการร่างรูปแบบการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ฉบับร่างที่ ๑) และพัฒนารูปแบบนี้โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion): จากผู้ทรงคุณวุฒิ ๑๐ ท่าน ที่เกี่ยวกับด้านพระพุทธศาสนา ด้านกิจกรรมการส่งเสริมการรักษาศิลป์ ๕ และ ผู้บริหารสถานศึกษาโดยการเลือกแบบ

^๔ งาม. อนุรักษ์. (ไทย) ๒๓/๒๕/๒๖๙.

^๕ คู่มือแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมในสถานศึกษา [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.moe.go.th/jarawporn/principles.doc, [๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๙].

^๖ พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร, ศิลป์ ๕ คุณค่าของชีวิตและสังคม, (นนทบุรี : ดีไซน์ ดีไลต์, ๒๕๕๘), หน้า ๗.

เฉพาะเจาะจง ซึ่งกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก (Purposive Sampling) ผลลัพธ์ที่ได้ คือ รูปแบบการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา (ฉบับร่างที่ ๒)

๓) ตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ตรวจสอบโดยการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับมาตรฐานการตรวจสอบ ๔ ด้าน^๗ คือ (๑) ความเป็นประโยชน์ (๒) ความเป็นไปได้ (๓) ความเหมาะสม และ (๔) ความถูกต้อง จากผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ๔๐๐ คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ทางสถิติ ๑) หาค่าร้อยละ ๒) ความถี่ (f) ๓) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ๔) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีผลลัพธ์ที่ได้ คือ รูปแบบการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (ฉบับสมบูรณ์)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน ๒,๓๖๐ โรงเรียน และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เปิดตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^๘ ได้กลุ่มตัวอย่าง ๓๔๕ แห่ง มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ๓๔๕ คน เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ต้องการความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา^๙ เป็นจำนวน ๔๐๐ แห่ง มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ๔๐๐ คน โดยได้ทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามในงานวิจัยนี้ คือผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๘๐ คน คิดเป็น ๙๕ % ของจำนวนที่แจกแบบสอบถามทั้งหมด

^๗ Madaus, G.F., Scriven, M.S., & Stufflebeam, D.L., **Evaluation Models Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation**. ๘ th. ed. (Boston : Kluwer-Nijhoff Publishing, 1983), p.355.

^๘ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้า พรินติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒๗.

^๙ Kerlinger, F.N., and Lee, H.B. **Foundations of behavioral research**. 4 th ed. Singapore : Thomson Learning.

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ ผลการศึกษาองค์ประกอบของศีล ๕ และสภาพปัญหาการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า องค์ประกอบของศีล ๕ มีองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยของศีลแต่ละข้อ ดังนี้

ศีลข้อที่ ๑ ปาณาติปาตาเวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการฆ่าสัตว์ องค์ประกอบย่อยมีองค์ ๕ : (ก) สัตว์มีชีวิต (ข) รู้ยู่สัตว์มีชีวิต (ค) มีจิตคิดจะฆ่า (ง) มีความพยายามในการฆ่า (จ) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานาเวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ องค์ประกอบย่อยมีองค์ ๕ : (ก) ของผู้อื่นหวงแหน (ข) รู้ยู่ว่าเขาหวงแหน (ค) มีจิตคิดจะลัก (ง) มีความพยายามลัก (จ) ลักของได้ด้วยความสามารถนั้น

ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุมิฉฉาจาราเวรมณี : เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการประพฤติดิฉิดในกาม องค์ประกอบย่อยมีองค์ ๔ : (ก) สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด (ข) จิตคิดจะเสพ (ค) มีความพยายามในการเสพ (ง) ยังมรรคคืออวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทาเวรมณี : เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเท็จ องค์ประกอบย่อยมีองค์ ๔ : (ก) เรื่องไม่จริง (ข) จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน (ค) มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อนนั้น (ง) ผู้อื่นเข้าใจความที่พูดนั้น

ศีลข้อที่ ๕ สุราเมรัยมัชขปมาทัญฐานาเวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการเสพของมีนเมา คือ สุราและยาเสพติด องค์ประกอบย่อยมีองค์ ๔ (ก) สิ่งนั้นเป็นของเมา (ข) จิตใคร่จะดื่ม (ค) มีความพยายามเกิดจากจิตที่ใคร่จะดื่ม (ง) กลืนให้ล่วงลำคอกลงไป

สภาพปัญหาของการรักษาศีล ๕ พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ไม่เพียงพอ มีปัญหาการทะเลาะวิวาทจนถึงขั้นบาดเจ็บและเสียชีวิต ปัญหาการลักขโมย ปัญหาตั้งครรภในวัยเรียน ปัญหาการกล่าวเท็จ ปัญหาด้านการติดยาเสพติด และโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน

๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีส่วนประกอบ ๔ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ บทนำ ประกอบด้วย: หลักการ วัตถุประสงค์ บริบท ดังนี้

๑) หลักการส่งเสริมการรักษาศีล ๕

(๑) ทำให้เกิดสภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลแก่การปฏิบัติกิจต่างๆ เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่ตั้งงาม โดยลำดับจนถึงจุดสูงสุดของชีวิต

(๒) ทำให้สมาชิกของสังคมหรือชุมชนนั้นอยู่ร่วมกันด้วยดี สังคมสงบเรียบร้อย

(๓) ทำให้เกิดการฝึกหัดขัดเกลา ปรับการแสดงออกทางกายวาจาให้เอื้อแก่สภาพความเป็นอยู่ที่เกื้อกูลและการอยู่ร่วมกันด้วยดี เป็นขั้นต้นในการพัฒนาชีวิตของตน

๒) วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ประกอบด้วย

(๑) เพื่อให้มนุษย์มีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์รวมไปถึงสังคมโดยรวม

(๒) เพื่อให้ทุกคนเคารพกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น

(๓) เพื่อป้องกันความวุ่นวายเบียดเบียนกันเรื่องของกาม

(๔) เพื่อป้องกันการทำลายประโยชน์ของกันและกัน และเพื่อความสามัคคีปรารถนาดีต่อกันด้วยจริงใจ

(๕) เพื่อให้มนุษย์ตระหนกอยู่เสมอถึงความทุกข์อันเกิดแต่การบริโภคอย่างไม่มีสติ ดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อตัวเองและสังคม

๓) บริบทของสถานศึกษา หมายถึง สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เอื้อประโยชน์ต่อการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ และการดำเนินกิจการของสถานศึกษา

(๑) สภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่สะอาด เป็นระเบียบ ร่มรื่น สวยงาม มีบรรยากาศดี มีความปลอดภัย และไม่มีมลภาวะ

๒) อุปกรณ์สนับสนุนพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม จากสิ่งที่มีในท้องถิ่นอย่างหลากหลาย

ส่วนที่ ๒ กระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ประกอบด้วย

๑) องค์ประกอบของศีล ๕ ได้แก่

(๑) ศีลข้อที่ ๑ ปาณาติปาตาเวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการฆ่าสัตว์ องค์ประกอบย่อยมีองค์ ๕ : (ก) สัตว์มีชีวิต (ข) รู้ยู่สัตว์มีชีวิต (ค) มีจิตคิดจะฆ่า (ง) มีความพยายามในการฆ่า (จ) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

(๒) ศีลข้อที่ ๒ อทินนาทานาเวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ องค์ประกอบย่อยมีองค์ ๕ : (ก) ของผู้อื่นหวงแหน (ข) รู้ยู่ว่าเขาหวงแหน (ค) มีจิตคิดจะลัก (ง) มีความพยายามลัก (จ) ลักของได้ด้วยความพยายามนั้น

(๓) ศีลข้อที่ ๓ กาเมสุมิฉฉาจาราเวรมณี : เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการประพฤติผิดในกาม องค์ประกอบย่อยมีองค์ ๔ : (ก) สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด (ข) จิตคิดจะเสพ (ค) มีความพยายามในการเสพ (ง) ยังมรรคคืออวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

(๔) ศีลข้อที่ ๔ มุสาวาทาเวรมณี : เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการพูดเท็จ องค์ประกอบย่อยมีองค์ ๔ : (ก) เรื่องไม่จริง (ข) จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน (ค) มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อนนั้น (ง) ผู้อื่นเข้าใจความที่พูดนั้น

(๕) ศีลข้อที่ ๕ สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานาเวรมณี เจตนาเป็นเหตุเว้นจากการเสพของมึนเมา คือ สุราและยาเสพติด องค์ประกอบย่อยมีองค์ ๔ (ก) สิ่งนั้นเป็นของเมา (ข) จิตใคร่จะดื่ม (ค) มีความพยายามเกิดจากจิตที่ใคร่จะดื่ม (ง) กลืนให้ล่วงลำคอกลงไป

๒) องค์ประกอบของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ มี ๔ องค์ประกอบ ๑) ยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ ปรัชญา คำขวัญ หมายถึง เป้าหมายขององค์กรที่เชื่อมโยงกับภารกิจ ค่านิยม ในการกำหนดกิจกรรมเพื่อความก้าวหน้าของสถานศึกษา ๒) บุคคลต้นแบบที่ดี หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ครู พ่อแม่ ผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างที่ดี ๓) บูรณาการกับการเรียน การสอน หมายถึง หลักสูตรการเรียนที่เหมาะสมกับการฝึกฝนคุณธรรม ๔) ความร่วมมือกัน ระหว่างองค์กร หมายถึง องค์กรต่างๆ คือ บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือกัน

๓) ขั้นตอนของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ที่เป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการ ส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ของศีลแต่ละข้อให้เกิดขึ้น มี ๖ ขั้นตอน คือ

(๑) ขั้นตอนที่ ๑ : สนุก เป็นการสร้างการรับรู้ให้เกิดจิตสำนึกในการรักษา ศีล ๕ ด้วยการเริ่มต้นกิจกรรมเปิดใจกับศีล ๕ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรม เปิดตา เปิดหู เปิดปาก และเปิดใจรับความรู้สู่ปัญญา

(๒) ขั้นตอนที่ ๒ : สาระ เป็นการสร้างความเข้าใจและรักษาศีล ๕ ด้วย ความสมัครใจ เมื่อตาดู หูฟัง สมองคิด จิตเปิดใจ ในเนื้อหาที่บรรยายประกอบสื่อสมัยใหม่ อย่างเข้าใจในศีล ๕ ข้อนั้น

(๓) ขั้นตอนที่ ๓ : สงบ เป็นการทำให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ในการรักษา ศีล ๕ ด้วยการตั้งใจให้สงบเพื่อทบทวนเนื้อหาสาระ ผ่านวิธีการนั่งสมาธิ เมื่อรับรู้ และเข้าใจ แล้ว ใจก็จะยอมรับและพร้อมที่จะปฏิบัติตามศีล ๕ ในข้อนั้น

(๔) ขั้นตอนที่ ๔ : สำนึก เป็นการเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในคุณค่าของการ รักษาศีล ๕ เมื่อใจสงบก็สามารถรับรู้ด้วยหัวใจ คือการฟังด้วยหู รับรู้ด้วยใจ ก็จะเกิดสำนึกรู้ คุณค่าของการรักษาศีล ๕ ในข้อนั้น

(๕) ขั้นตอนที่ ๕ : สร้างสรรค์ เป็นการรักษาศีล ๕ อย่างต่อเนื่องจน กลายเป็นนิสัย เมื่อสำนึกตื่นรู้ได้ คือรู้และเข้าใจด้วยปัญญาได้ ก็จะนำไปสู่กระบวนการ สร้างสรรค์ในความคิด และการกระทำของการรักษาศีล ๕ ในข้อนั้น

(๖) ขั้นตอนที่ ๖ : เสริมบวก มีการให้รางวัลหรือยกย่องชื่นชมบุคคลในการ รักษาศีล ๕ เพื่อส่งเสริมให้เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม

๔) กิจกรรมการส่งเสริมการรักษาศีล ๕

(๑) กิจกรรมสำหรับศีลข้อที่ ๑ สะอาด มี เมตตา รู้ภัย

แนวคิด : มีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ และสัตว์

(๒) กิจกรรมสำหรับศีลข้อที่ ๒ มีวินัย เคารพสิทธิ์ มีสัมมาอาชีวะ

แนวคิด : ทุกคนเคารพกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น และมีสัมมาอาชีวะ

(๓) กิจกรรมสำหรับศีลข้อที่ ๓ รักเป็น สุภาพ ใจเย็น

แนวคิด : มีความสำรวมอินทรีย์ เพื่อป้องกันปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ แนวทางความรักที่ถูกต้อง

(๔) กิจกรรมสำหรับศีลข้อที่ ๔ ชื่อตรง วาจาดี มีสัจจะ

แนวคิด : ความซื่อสัตย์ พูดคำจริง และสุภาพ

(๕) กิจกรรมสำหรับศีลข้อที่ ๕ มีสติ ห่วงไกลอบายมุข

แนวคิด : มีสติรู้เท่าทันถึงปัญหาอันมาจากยาเสพติด

๕. ประโยชน์ของการรักษาศีล ๕ ได้ดังนี้

๑) ทำให้แข็งแรง อายุยืน ปราศจากโรคร้ายเบียดเบียน

๒) ทรมณ์สมบัติมีความปลอดภัยจากการเบียดเบียนกัน

๓) คู่ครองมีความเชื่อใจต่อกัน ครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข

๔) มีวาจาไพเราะ มีผู้เคารพเชื่อถือคาพูด

๕) เป็นผู้ที่มีสติปัญญาดี ไม่ประมาทในชีวิต และไม่หลงลืมสติ

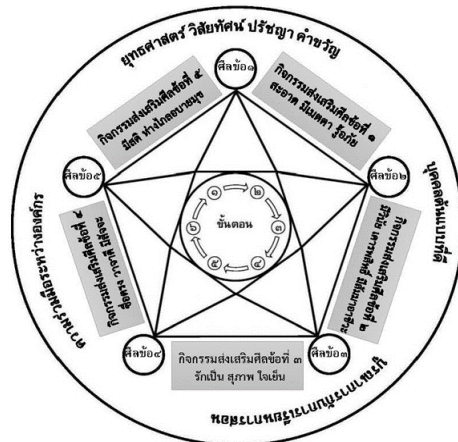
ส่วนที่ ๓ การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย ๑) การเตรียมการดำเนินงาน ๒) การดำเนินงาน และ ๓) การประเมินผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ ๔ เงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย ๑) ปรับเปลี่ยนตามขนาดของสถานศึกษา ๒) ปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

๓. ผลการตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่าด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง ตามลำดับ และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

๔.๓ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัยรูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดังภาพ

ภาพที่ ๑: กระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา “Sila 5 Model”

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขั้นตอนของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕

- (๑) = สร้างการรับรู้ให้เกิดจิตสำนึกในการรักษาศีล ๕
- (๒) = สร้างความเข้าใจและรักษาศีล ๕ ด้วยความสมัครใจ
- (๓) = เห็นคุณค่าและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕
- (๔) = เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในคุณค่าของการรักษาศีล ๕
- (๕) = เป็นการรักษาศีล ๕ อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นนิสัย
- (๖) = มีการให้รางวัลและยกย่องชื่นชมในการรักษาศีล ๕

จากภาพที่ ๑ “Sila 5 Model” อธิบายได้ว่า รูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นรูปแบบองค์ประกอบเชิงสัญลักษณ์ภาพดวงดาว เป็นกระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แสดงถึงการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ จะรักษาศีลข้อใดข้อหนึ่งก่อนหรือหลังก็ได้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการเรียงลำดับข้อ แต่จะดูที่บริบทของสถานศึกษาด้วย เช่น การส่งเสริมการรักษาศีลข้อที่ ๑ ต้องเริ่มจากดูว่าสถานศึกษานั้นมีองค์ประกอบของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ในแต่ละข้อ คือ ๑) มียุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ ปรัชญา คำขวัญของโรงเรียน ๒) มีบุคคลต้นแบบที่ดี ๓) มีบูรณาการกับการเรียนการสอน ๔) มีความร่วมมือระหว่างองค์กร เพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับองค์ประกอบของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ของแต่ละโรงเรียน โดยมีขั้นตอนของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ มี ๖ ขั้นตอน เป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ แต่ละข้อ คือ ๑) สร้างการรับรู้ให้เกิดจิตสำนึกในการรักษาศีล ๕ ๒) สร้างความเข้าใจและรักษาศีล ๕ ด้วยความสมัครใจ ๓) เห็นคุณค่าและประโยชน์ในการรักษาศีล ๕ ๔) เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในคุณค่าของการรักษาศีล ๕ ๕) เป็นการรักษาศีล ๕ อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นนิสัย ๖) มีการให้รางวัลและยกย่องชื่นชมในการรักษาศีล ๕ ทั้งหมดที่กล่าวนี้ คือ “Sila 5 Model” หรือ “ศีล ๕ โมเดล”

๕. สรุปผลการวิจัย

องค์ประกอบของศีล ๕ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก และองค์ประกอบย่อยของศีลแต่ละข้อ ดังผลที่แสดงในข้อที่ ๔.๑ ซึ่งสอดคล้องตรงกับหลักธรรมในพระไตรปิฎก โดยมีพระอรรถกถาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์อธิบายเกณฑ์การละเมิด หรือการทำผิดศีล โดยจัดวางองค์ประกอบของการละเมิด เรียกว่า องค์ ซึ่งการทำผิดศีล หมายถึงการละเมิดครบองค์ทั้งหมดในศีลข้อนั้นๆ และในส่วนของสภาพปัญหาการรักษาศีล ๕ พบว่า ๑) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาศีล ๕ ไม่เพียงพอ มีความสอดคล้องกับพระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร,ดร.ได้เขียนบทความทางวิชาการเรื่อง พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม : กระบวนทัศน์ใหม่

เกี่ยวกับเบญจศีล^{๑๐} สรุปได้ว่า การตีความในศีล ๕ แต่ละข้อ ต้องมีพลวัต และมีความหมายที่ยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงไปตามความซับซ้อนของปัญหาในแต่ละยุคสมัย ทำให้อาจเกิดความคิดเคลื่อนไหวยในการตีความและความเข้าใจได้ ๒) ปัญหาการทะเลาะวิวาทจนถึงขั้นบาดเจ็บและเสียชีวิต ๓) ปัญหาการลักขโมย ๔) ปัญหาตั้งครมภ์ในวัยเรียน ๕) ปัญหาการกล่าวเท็จ ๖) ปัญหาด้านการติดสุรา ยาเสพติด จากสภาพปัญหาข้อที่ ๒ ถึงข้อที่ ๖ มีความสอดคล้องกับวงศกร เพิ่มผล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศีล ๕ มิติอารยธรรมสากล”^{๑๑} ผลการวิจัยพบว่า การละเมิดศีล ๕ คือปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้นมนุษย์ควรอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและศีลธรรม ต้องสร้างจิตสำนึกในการรู้ผิดชอบชั่วดีได้ และ๗) โรงเรียนมีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาทางจริยธรรมของนักเรียน มีความสอดคล้องกับวีระชัย อนันต์เจริญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”^{๑๒} ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ของการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนมีหลักการหนึ่งที่เหมาะสม คือหลักเบญจศีล และสถานศึกษามีส่วนสำคัญในการใช้แผนกลยุทธ์เพื่อการเสริมสร้างจิตสำนึกด้านจริยธรรมของเยาวชน

ดังนั้นผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีส่วนประกอบ ๔ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ บทนำ ประกอบด้วย: หลักการ วัตถุประสงค์ บริบท คือ ๑) หลักการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ๒) วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ๓) บริบทของสถานศึกษา

ส่วนที่ ๒ กระบวนการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ประกอบด้วย ๑) องค์ประกอบของศีล ๕ ๒) องค์ประกอบของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ๓) ขั้นตอนของการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ๔) กิจกรรมการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ๕) ประโยชน์ของการรักษาศีล ๕

ส่วนที่ ๓ การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย ๑) การเตรียมการดำเนินงาน ๒) การดำเนินงาน และ ๓) การประเมินผลการดำเนินงาน

^{๑๐} พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร., พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม : กระบวนทัศน์ใหม่เกี่ยวกับเบญจศีล, บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก, ๒๕๕๖, หน้า ๓๕๒-๓๗๘.

^{๑๑} วงศกร เพิ่มผล, ศีล ๕ มิติอารยธรรมสากล, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

^{๑๒} วีระชัย อนันต์เจริญ, กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

ส่วนที่ ๔ เจาะลึกของการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย ๑) ปรับเปลี่ยนตามขนาดของสถานศึกษา ๒) ปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

จากการตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่าด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง ตามลำดับ และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ กระบวนการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีผลการวิจัยสอดคล้องกับการพัฒนาชีวิตตามหลักไตรสิกขา^{๑๓} ซึ่งในทุกกิจกรรมของการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ ทั้ง ๕ ข้อ จะมีขั้นตอนของการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ ประกอบกัน ๖ ขั้นตอน คือ “สนุก สาระ สงบ สำนึก สร้างสรรค์ เสริมบวก” ทุกกิจกรรมการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ แต่ละข้อ เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมตามหลักไตรสิกขาในด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) ด้านปัญญา (ปัญญา) สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะได้จัดเหตุปัจจัยที่เอื้อต่อการปฏิบัติจริง มีช่วงระยะเวลาดำเนินการ มีกิจกรรมเป็นตัวค่อยๆ สะสมการเรียนรู้ สัมผัสและบ่มเพาะคุณความดีในจิตใจ จากกิจกรรมสำหรับการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ แต่ละข้อ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากกิจกรรมเนรมิตนิสัย มาเสริมซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นลักษณะกิจวัตรประจำวันที่ต้องทำเป็นประจำฝึกฝนผ่านการดูแลห้องต่างๆ ภายในบ้าน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีโอกาสทำซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างต่อเนื่องทุกวัน ผู้เรียนก็จะเกิดพัฒนาการทางพฤติกรรมในตนเองอย่างเป็นองค์รวมทุกด้าน โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง(กายภาวนา) ด้วยกิจกรรมการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ (ศีลภาวนา) ทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงคุณความดีหรือคุณธรรมจากภายใน (จิตภาวนา) ที่ค่อยสั่งสมเป็นประสบการณ์ เกิดเป็นความรู้สู่ปัญญา และเชี่ยวชาญในเรื่องที่ทำนั้น (ปัญญาภาวนา) พัฒนากลายเป็นนิสัยที่ดีพร้อมที่จะเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นกัลยาณมิตรชักชวนให้กับผู้อื่นทำความดีต่อไปได้ นั่นหมายถึงว่า ทุกคนสามารถเป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินการส่งเสริมการรักษาศิลปะ ๕ ได้ตามหลักไตรสิกขา และหลักภาวนา ๔ ตลอดเวลา

^{๑๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต, สยามสามไตร, พิมพ์ครั้งที่ ๓๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๗๖-๘๐.

บรรณานุกรม

- คู่มือแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมในสถานศึกษา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.moe.go.th/jarawporn/principles.doc, [๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๙].
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. **ศีล ๕ คุณค่าของชีวิตและสังคม**. นนทบุรี : ดีไซน์ ดีไลต์, ๒๕๕๘.
- พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร. พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม: กระบวนทัศน์ใหม่เกี่ยวกับเบญจศีล, **บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๙ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของโลก, ๒๕๕๖: ๓๕๒-๓๗๘.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **สยามสามไตร**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๔.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- วงศกร เพิ่มผล. **ศีล ๕ มิติอารยธรรมสากล**. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- วีรชัย อนันต์เธียร. **กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย**, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๔.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **สรุปผลที่สำคัญ การสำรวจภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย พ.ศ. ๒๕๕๗**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/soc-culPocket57.pdf> [๑๐ มี.ค. ๒๕๕๙].
- Kerlinger, F.N., and Lee, H.B. **Foundations of behavioral research**. 4th ed. Singapore : Thomson Learning.
- Madaus, G.F., Scriven, M.S., & Stufflebeam, D.L. **Evaluation Models Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation**. ๘th. ed. Boston : Kluwer-Nijhoff Publishing, 1983.

